

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-АГРАРІЇВ

У статті висвітлено основні сучасні технології формування правової компетенції студентів аграрних вищих закладів освіти. Особливу увагу приділено формам навчання, а також організації самостійної роботи.

Ключові слова: студенти, форми навчання, самостійна робота.

Умови розвитку аграрної галузі народного господарства вимагають удосконалення системи підготовки випускників вищих аграрних навчальних закладів.

Особливу роль має відігравати правова культура працівників. Юридичне забезпечення аграрної сфери залишається недостатнім. Настав час, коли правові знання і правова культура мають стати обов'язковим складником загальної підготовки випускника, особливо майбутнього землевпорядника.

Проблему формування правової культури досліджували провідні філософи, педагоги, правознавці Н. Алексєєв, В. Бабкін, В. Головченко, В. Котюк, М. Орзих, М. Подберезький, Л. Рабинович, О. Скакун, С. Сливка, С. Станик та інші науковці. Аналіз праць цих та інших авторів свідчить, що у розв'язанні визначених державою завдань формування правової культури громадян провідне місце належить загальноосвітнім і вищим навчальним закладам, де закладаються основи правової культури. Однак у вітчизняній науці недослідженим є питання технологій формування правової компетентності студентів-майбутніх землевпорядників.

Таким чином, аналіз педагогічної і правової літератури та досвіду практичної діяльності вищих навчальних закладів переконує в тому, що проблема формування правової компетентності студентів аграрних ВНЗ цілком не вивчена й потребує поглибленого дослідження, систематизації й теоретичного узагальнення, що і зумовлює актуальність публікації.

Формування правової компетентності здійснюється на всіх етапах навчання людини, починаючи із загальноосвітньої школи. Однак говорити про формування правової компетентності майбутніх землевпорядників можна тільки в умовах їхнього навчання у ВНЗ.

Засвоєння значної за обсягом законодавчої бази вимагає застосування різноманітних ефективних технологій навчання. Г.К. Селевко визначає таку структуру педагогічної технології:

а) концептуальна основа;

б) змістова частина навчання: мета навчання (загальна і конкретна); зміст навчального матеріалу;

в) процесуальна частина – технологічний процес: організація навчального процесу; методи і форми навчальної діяльності студентів; методи і форми роботи педагога; діяльність педагога з керування процесом засвоєння матеріалу; діагностика навчального процесу [1].

Важко переоцінити роль форм навчання, адекватних змістові, що теж виступають важливими засобами формування правової компетентності студентів. Традиційними для ВНЗ формами навчання є лекція, практичне, лабораторне заняття. Лекція – форма навчання, що будується на основі інформаційно-монологічного способу й передбачає систематичний, довготривалий виклад викладачем навчального матеріалу, продуманий і підготовлений заздалегідь, із застосуванням способів і прийомів пізнавальної діяльності студентів. Під час лекцій викладач орієнтує студентів на вивчення нормативно-правової бази, мотивує свідоме опанування відповідних нормативних документів, акцентуючи увагу на важливих положеннях і складних питаннях. З метою забезпечення ефективності лекцій необхідним є виконання певних дидактичних умов, до яких відносимо:

- цілеспрямованість лекцій, що передбачає цілеспрямоване, систематичне стимулювання студентів до опрацювання нормативно-правової бази;
- високий рівень інформативності й новизна, що забезпечується подачею актуального, професійно значущого матеріалу, що відповідає сучасним вимогам;
- стимулювання пошукової діяльності студентів, яке реалізується за допомогою включення елементів бесіди, проблемних запитань тощо;
- спонукання студентів до активного співробітництва, обговорення відповідних положень;
- емоційність викладу, що дозволяє сконцентрувати увагу студентів, які слухають лекцію.

Цілеспрямованість лекції полягає в раціональному використанні навчального часу, коли все підпорядковане одній меті – донести до студентів основні ідеї лекційного матеріалу, обсяг якого великий. Цілеспрямованості лекцій сприяє їх ширша й глибша структура на відміну від структурного змісту підручника, що відзначається фрагментарною подачею матеріалу.

Пошуковий характер лекційного викладу реалізується різними шляхами: використання логічних прийомів мислення (аналізу, порівняння, абстрагування, узагальнення, розкриття між- і внутрішньопредметних зв'язків, створення проблемних ситуацій).

Крім того, до лекції включаються елементи бесіди. Цей прийом також активізує увагу й мислительну діяльність студентів, допомагає їм краще зрозуміти основні положення лекції.

Особливої уваги заслуговують питання проблемного типу, що спрямовують мислительну діяльність студентів, спонукають їх до дискусії.

Практичне заняття – така форма навчання, у ході якої студентам надається можливість застосувати отримані ними знання в практичній діяльності. З визначення випливає, що мета практичного заняття зі спеціальних дисциплін полягає у формуванні стійких умінь і навичок студентів, закріпленні знань. Ця форма навчання відрізняється від інших типів меншою його регламентацією й більшою самостійністю студентів.

Дидактичний потенціал практичного навчання полягає в організації різноманітної діяльності студентів, використанні методів і прийомів, що сприяють актуалізації знань студентів. Під час практичного навчання не пояснюють новий матеріал, оскільки це не зумовлено його метою, натомість організують дослідницько-пошукову діяльність студентів, роботу з періодичними виданнями, зокрема “Землепорядним вісником”, а також з різними законами, постановами.

Практичні заняття передбачають опрацювання відповідних джерел з метою розв'язання професійно орієнтованих завдань. При цьому студенти залучаються до конспектування окремих фрагментів документів, обговорення певних положень, огляду матеріалів періодичних видань, які порушують проблеми землепорядкування, імітаційного моделювання професійно-орієнтованих ситуацій тощо.

Так, ефективними є завдання, наближені до умов майбутньої професійної діяльності студентів, наприклад:

- визначте, яку інформацію повинен отримати інвестор від органів влади місцевого самоврядування для виконання передпроектних робіт;
- опишіть можливі варіанти отримання дозволу на будівництво об'єктів містобудування.

Практикою доведено: засобом логічної та психологічної організації навчальної діяльності студентів є дидактична проблема, що повинна спонукати їх міркувати, робити висновки, зіставлення, а також зароджувати допитливість, інтерес.

Під час практичного заняття можуть обговорюватися основні положення лекції. Розвивальні можливості практичного заняття широкі, бо студенти поставлені перед необхідністю не просто самостійно викладати опрацьований матеріал, але й правильно застосовувати його в тій чи іншій навчальній ситуації. А це, у свою чергу, формує цілісне

світосприймання. Звичайно, на таких заняттях підвищується інтерес до предметів, студенти привчаються працювати з літературними джерелами юридичного профілю.

Практичне заняття набуває творчого характеру за умови використання матеріалів газет, радіо- й телепередач, науково-популярної літератури з метою більш глибокого розгляду проблеми.

Важливою складовою навчально-виховного процесу в аграрних ВНЗ є лабораторні заняття – форма навчання, що передбачає розподіл групи на дві частини з метою створення умов для якісного виконання індивідуальних завдань кожним студентом.

Саме лабораторне заняття дає змогу викладачеві тримати в полі зору діяльність кожного студента, здійснювати об'єктивний контроль рівня його знань і сформованості професійних умінь і навичок.

Перевага надається інтерактивним методам навчання, що спонукають студентів до міжособистісної взаємодії, стимулюють вироблення ефективного стилю спілкування у виробничому колективі.

У нових соціально-економічних умовах актуальною стає проблема формування активної особи, здатної самостійно робити свій вибір, ставити і реалізовувати цілі, що виходять за межі зазначених стандартами вимог, усвідомлено оцінювати свою діяльність.

Вирішення протиріччя між новими цілями, поставленими суспільством, і науково-методичним забезпеченням реалізації цих цілей спонукало нас вивчити особливості особисто орієнтованих технологій.

Насамперед вони передбачають, що в центрі навчання знаходиться студент – суб'єкт навчання. Тому викладач, ґрунтуючись на індивідуально-психологічних характеристиках студентів, їхніх мотивах навчання, адаптації до навчального процесу, здібностях, комунікативності, рівнях домагань, самооцінці, визначає навчальну мету заняття, формує і спрямовує весь освітній процес з метою розвитку кожного студента, і для цього створює ситуацію успіху.

Серед особисто орієнтованих технологій навчання (технологія колективної взаємодії, технологія адаптивної системи вивчення, технологія повного засвоєння, технологія різнорівневого навчання, технологія ігрового навчання, технологія дослідницького навчання, технологія модульного навчання) виділяємо технологію ігрового навчання.

Ця технологія вимагає активного використання методів практичного навчання – аналізуються правові ситуації, вирішуються правові завдання, проводяться вправи-дії з інструкціями, виконуються індивідуальні завдання в процесі заняття.

Серед педагогічних засобів активізації процесу навчання у вищому навчальному закладі особливе місце належить навчальній дидактичній грі як цілеспрямованій організації навчально-ігрових взаємодій тих, хто навчається, у процесі моделювання ними цілісної професійної діяльності спеціаліста, адже гра впливає на формування й розвиток потреби в самовираженні й самореалізації.

Основні положення теорії ігрової діяльності були сформульовані і розроблені класиками педагогіки – К.Д. Ушинським, Д.І. Писарєвим, А.С. Макаренком і видатними психологами М.В. Левітовим, Л.С. Виготським., Л.С. Рубінштейном, О.М. Леонтьєвим та іншими.

Дидактичні ігри в навчальному процесі вищих навчальних закладів використовуються як метод активного навчання, який дає змогу формувати знання, професійні вміння, уміння самостійної роботи у студентів шляхом залучення їх до інтенсивної діяльності.

Ефективність у навчанні забезпечує систематичне застосування *дидактичних ігор* – ігрових ситуацій, що використовуються в навчально-виховному процесі з метою розвитку інтелекту, пізнавальної активності, творчого мислення студентів, спонукають їх до самостійного пошуку наукової інформації. У зв'язку з цим педагоги намагаються поєднати весь навчальний матеріал “наскрізним” сюжетом, застосовуючи імітаційне моделювання ситуацій. Як правило, це ділові стосунки. Такий підхід зацікавлює студентів, формує в них

професійно важливі комунікативні уміння, оскільки навчання відбувається через дії, максимально наближені до реальних умов професійного спілкування.

Найчастіше дидактична гра використовується на практичних заняттях із “земельного права”, оскільки дисципліна дає змогу змоделювати ситуації, максимально наближені до життєвих. Наприклад, умови гри “Землевпорядник” такі: із групи студентів обирається два студенти – один з них призначається громадянином України, який хоче отримати спадок у вигляді земельного паю, а другий – землевпорядником сільської ради. Землевпорядник повинен роз’яснити громадянину, що треба зробити для отримання спадку.

У грі відбувається апробація професійної функції майбутнього фахівця. Її особливістю виступає забезпечення стану захопленості, творчої ініціативи, високої внутрішньої мотивації, у процесі ігрової ситуації значно збільшується інтенсивність засвоєння знань, умінь та досвіду ділових професійних відносин.

Дидактичні ігри створюють підґрунтя для формування вмінь соціальної комунікації, а також забезпечують засвоєння студентами максимального обсягу мовленнєвих моделей, що згодом зможуть легко репродукуватися в інших ситуаціях.

Дидактичні ігри інтенсифікують формування загальнопредметних знань, умінь і навичок, розвивають спостережливість, увагу, пам’ять, мислення, сенсорні орієнтації.

Матеріал до заняття необхідно добирати так, щоб кожен студент відчув себе успішним, формуючи основні поняття, пов’язані з правовим регулюванням аграрної сфери, розвиваючи здатність оперувати отриманими юридичними знаннями, уміннями і навичками в професійній діяльності.

Ділові ігри – це один із важливих способів розвитку нестандартного мислення студентів. І вони з цікавістю імітують обстановку, виробничі і особисті стосунки, шукають вихід із скрутних ситуацій. Пошук рішення привчає тих, хто грає півні ролі, брати відповідальність на себе, допомагає виконавцеві “увійти до образу” керівника і навпаки. Такі ігри пом’якшують мікроклімат у колективі й запобігають можливим непередбаченим ускладненням.

Існує значна кількість модифікацій ділових ігор, але дослідники цієї проблеми (В.Букатов, Л. Вишнякова та ін.) радять, що в будь-якій з них необхідно дотримуватися таких вимог:

- програвання лише реальних ситуацій;
- факти, що наводяться, мають бути цікавими, “живими”;
- підбір проблемних ситуацій;
- головною метою гри ставиться набуття умінь і навичок, вироблення власного стилю поведінки [2].

На думку Л. Вишнякової, підготовку до гри потрібно почати з розробки сценарію (визначення мети, регламенту, проблеми, кількості учасників, розподіл ролей). За основу дослідниця рекомендує брати внутрішні конфлікти, що часто виникають в колективі [3].

У процесі ділової гри розвивається цілеспрямованість, активність, динамічність і продуктивність мислення, міцність і оперативність пам’яті, прагнення до досконалості і віра в свої сили. З дидактичної точки зору ігрове навчання перспективне тим, що не суперечить сучасним педагогічним теоріям і може стати однією з форм інтегрованого навчання.

Заняття із застосуванням технології ігрового навчання, як уже зазначалося, передбачають ситуацію успіху, проживаючи яку, студент набуває цілісної системи знань із правового регулювання. Дидактична гра підвищує рівень правової свідомості і правової культури студентів.

В умовах приєднання вітчизняної освіти до Болонського процесу важливе місце займає самостійна робота студентів, тому їй приділяється велика увага при формуванні правової компетентності у майбутнього фахівця.

Життям доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні. У процесі викладання навчального матеріалу засвоюється 15% інформації, що сприймається на слух, 65% – через слух і зір [4].

Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноручно, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90 % інформації [4].

Саме тому вища школа поступово, але неухильно переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навичок самостійної творчої роботи.

Самостійна робота студентів, підходи до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі повинна стати основою вищої освіти, важливою частиною процесу підготовки фахівців.

Як складне педагогічне явище – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, умінь, навичок, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять. Мета самостійної роботи студентів двоєдина: формування самостійності як риси особистості і засвоєння знань, умінь, навичок.

Основними функціями самостійної роботи студентів є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна.

Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін. **Самостійна** функція – це формування вмінь і навичок самостійного їх оновлення і творчого застосування. **Прогностична** функція є вмінням студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. **Коригуюча** функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність. **Виховна** функція – це формування самостійності як риси характеру [4].

Чітко спланована організація самостійної роботи студентів дозволить вирішити такі завдання: розвинути творчу активність, спостережливість, логічне мислення; прищепити культуру розумової і фізичної праці, навчитися самостійно працювати, прагнути досягнення поставленої мети; постійно вдосконалюватись у вибраній професії після закінчення вузу. Самостійна діяльність студентів відіграє вирішальну роль у формуванні їх як майбутніх фахівців [5].

Отже, формування правової компетентності студентів-майбутніх землевпорядників потребує узгодження діяльності викладачів різних дисциплін як у змістовому, так і в технологічному плані, з метою забезпечення спільних скоординованих дій, спрямованих на формування правової компетентності студентів. Цим питанням можна присвятити подальші дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Селевко Г. К. Педагогические технологии авторских школ. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 192 с.
2. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр. – М.: Флинта, 1997. – 96 с.
3. Вишнякова Л.Г. Использование деловых игр в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1987. – 110 с.
4. http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Pedagogica/17894.doc.htm
5. <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06sopsrs.pdf>

Беланович Н.В.

ИНТЕГРАТИВНЫЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ-АГРАРИЕВ

В статье освещены основные современные технологии формирования правовой компетенции студентов аграрных высших учебных заведений образования. Особое внимание уделено формам обучения, а также организации самостоятельной работы.

Ключевые слова: студенты, формы обучения, самостоятельная работа.

*INTEGRATIONAL APPROACH TO FORMING THE LEGAL JURISDICTION OF STUDENTS-
AGRARIANS*

This article uncovers general modern technologies of formation of legal competence of students of agricultural institutes of higher education. Special emphasis is put on the forms of teaching, as well as the structure of self-instruction.

Key words: students, teaching forms, independent work.

УДК 378.6:371.3

Бобришева Н.М.

***ОРГАНІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОГО КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА
У ВИЩИХ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАСОБАМИ
ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ***

Автор статті розкриває аспекти організації іншомовного комунікативного середовища у професійній підготовці майбутніх морських офіцерів засобами інтерактивних технологій, розглядає структуру іншомовного комунікативного середовища.

Ключові слова: іншомовне комунікативне середовище, інтерактивні технології, метод “мозковий штурм”, метод “акваріум”, метод “карусель”, рольова гра.

Постановка проблеми. Сьогодні вимоги до сучасних фахівців не обмежуються професійною компетентністю – важливою є підготовка і до міжкультурних комунікацій. Особливо це стосується майбутніх морських спеціалістів, професійна діяльність яких зумовлена співпрацею з представниками різних культур, віросповідань, національностей. Все це обумовлює завдання вищих морських навчальних закладів – навчити курсантів основам міжкультурної взаємодії, сформувані в них навички міжкультурного спілкування, здатність і готовність до продуктивної участі в ньому. Процес формування таких умінь та навичок є неможливим без створення іншомовного комунікативного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній педагогіці та психології термін “середовище” з’явився в 20-ті р., коли достатньо часто вживалися поняття “педагогіка середовища” (С. Шацький), “суспільне середовище дитини” (П. Блонський), “навколишнє середовище” (А. Макаренко). У вітчизняній практиці зразки розвивального середовища як спеціально організованого освітнього і соціокультурного простору стали створюватися з кінця 80-х р. Організаційно-діяльнісні аспекти створення розвивального середовища як умови розвитку творчої особистості на основі співдружності педагогів та студентів досліджуються в практиці роботи інноваційних шкіл (В. Біблер, С. Курганов, В. Караковський, О. Тубельський), формування іншомовного комунікативного середовища досліджується в умовах професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи (Т. Зубенко).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, якій присвячується стаття. Серед усієї різноманітності типів освітнього середовища, які можуть бути організовані у вищому морському навчальному закладі ми зупинились на організації саме іншомовного комунікативного середовища, яке не отримало широкого розповсюдження, однією з причин цього є відсутність методичної основи організації іншомовного комунікативного середовища у професійній підготовці морських спеціалістів.

Мета даної статті полягає у розкритті специфіки організації іншомовного комунікативного середовища у професійній підготовці майбутніх морських офіцерів засобами інтерактивних технологій.

Реалізація поставленої мети вимагає, на нашу думку, розв’язання таких завдань:

- 1) уточнити поняття та структуру “іншомовного комунікативного середовища”;